

ACASĂ ÎNTRE LUMI

Înainte de-a fi autor, Michael Solomon (n. 1951, București) este personaj. Provine dintr-o familie cu origine nesănătoasă, ai cărei membri suportă persecuții în comunism: tatăl și mama sunt retrogradați profesional, iar bunicul din partea tatălui e deportat în Bărăgan după aproape zece ani de temniță grea. Absolvă cursurile Liceului German și pe-ale Facultății de Construcții din București. Încurajat de Paul Sterian și Alexandru Dragomir, umple câteva caiete cu poezii și scrie mai multe piese de teatru. În stagiatura constănțeană prinde contur gândul unei cărți despre Ovidiu. În 1982, Michael Solomon părăsește România, lucrând în Europa și America, dar eșuând în toate tentativele literare. Revine în țară în 1990, animat de ideea de-a face politică național-țărănistă, însă e descurajat de Corneliu Coposu, prieten al familiei. În 2000 se stabilește la Londra, unde trăiește și în prezent. În 2003 începe lucrul la romanul despre Ovidiu, pe care-l scrie în engleză și îl termină în 2011. În doi ani consecutivi, 2010 și 2011, aleargă maratonul londonez. În prezent, scrie povestea unei familii aflate în criză existențială și a nemesisului ei, una dintre cele peste zece mii de vulpi care trăiesc în Londra.

Michael Solomon

Acasă între lumi

Romanul lui Ovidiu

Traducere din engleză de
MIHNEA GAFIȚA

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Radu Paraschivescu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
DTP: Andreea Dobreci

Tipărit la C.N.I. Coresi S.A.

Michael Solomon
Ovid. The Scape Goat

© HUMANITAS, 2012, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SOLOMON, MICHAEL
Acasă între lumi: Romanul lui Ovidiu / Michael Solomon;
trad.: Mihnea Gafița. – București: Humanitas, 2012
ISBN 978-973-50-3620-1
I. Gafița, Mihnea (trad.)
821.135.1-31

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372.743.382; 0723.684.194

Prolog

*Roma, Colina Palatină
Luna septembrie, anul 8 d.Cr.*

Ovidiu se îndrepta spre palatul lui Augustus, uitându-se cu mare atenție la porumbeii care-i zburau pe deasupra capului. Dacă n-ar fi considerat luarea de auspicii o șarlatanie, poate c-ar fi încercat să citească în mișcarea porumbeilor și în sunetele pe care le scoteau cât de mare dezastru avea să fie, sau nu, întâlnirea cu Împăratul.

Privi plin de repulsie păsările care aveau voie să murdărească până și Coroana Civică aurită de deasupra porții imperiale de acces. Își feri toga. Veșmântul trebuia să-i rămână la fel de imaculat ca reputația.

Le spuse celor care stăteau de pază cum se numea, iar ei îl lăsară să treacă pe dinaintea cozii formate încă de dimineață de nenumărații petenți care așteptau la poarta palatului lui Augustus.

Un lictor i se postă în față, alți doi în spate și-l însoțiră pe coridoare întunecate, până când ajunseră într-o încăpere cu statui aliniate de-a lungul pereților – bărbați bătrâni și încruntați –, camera de primire a lui Augustus.

— Așteapt-aici! îi spuseră la unison, ca și cum ar fi avut de ales.

Starea de neliniște pe care-o simțea nu se datora figurilor celebre cu priviri împietrite de parcă, la fel ca și lui, le dispăcea că erau acolo, ci valurilor intermitente de iz de santal, semnul distinctiv al mai-marelui peste spionii lui

Augustus, dușmanul său personal, pe care în bătaie de joc îl numea Ibis¹ – o pasăre nefolositoare.

În locul pajului care să-i anunțe venirea lui Augustus, un slujitor căruia Ovidiu nu-i auzise pașii apropiindu-se îi spuse că era așteptat în camera de studiu. Simți cum îl trece un fior. Puțini fuseseră chemați în acea încăpere, și după aceea nimeni nu povestise ce văzuse – de parc-ar fi asistat la nimic altceva decât la Misterele Eleusine.

Intră în camera de studiu și toate gândurile i se risipiră la vederea cu totul neașteptată a unui laur, crescut la dimensiuni uriașe, pentru care plafonul de deasupra fusese îndepărtat, așa încât ramurile îi creșteau până sub acoperiș. Își aminti cât de uimit fusese când intrase prima dată în camera subterană pictată ca o grădină din vila de la Prima Porta a împărătesei Livia. Nici de acolo nu crezuse că avea să mai iasă viu. Cât de asemănători erau Augustus și Livia în privința naturii: îi simțeau amândoi nevoia și, din dorința de-a o controla, ea o falsifica, iar el o ascundea în casă.

O voce zise:

— Păstrează-ți salutările pentru tine și nu te strădui să răstălmăcești simbolurile pe care ți le sugerează arborele acesta. Să trecem direct la ce ne interesează.

Întins pe un divan în fața copacului, cum stătea, cel mai puternic dintre romani avu grijă să nu-i scape nimic din reacția oaspetelui său la vederea laurului. Împăratul continuă:

— Nu-ți voi cere să trădezi vreun prieten ca să-ți ușurezi propria condamnare. Au mărturisit deja mai mult decât voiam eu s-aud. Nu cred să mai poți oferi ceva de interes. Sau poți încă să mă surprinzi?

Ovidiu ridică timid sulul de papirus pe care-l ducea cu sine:

1. Pasăre cu picioare lungi și cioc mare și încovoiat. În Egiptul antic era considerată sacră (*n. tr.*).

— Ultimul meu poem. Dedicat ție.

— Știi când m-au interesat ultima dată cu adevărat poemele tale? Când le-am interzis.

— Cum aş putea să nu bag în seamă laurul? întrebă Ovidiu, ca să mai câştige timp.

— Ai de ales una din trei variante, începu Augustus, ca un judecător care ar fi ezitat între sentințe, neștiind ce să anunțe: inconvenientul închisorii pe viață sau expedientul condamnării la moarte. Prima opțiune este și cea mai elegantă. Poți să te sinucizi și, cum nu crezi în viața de apoi, n-ai de ce să te temi. Pe lumea asta demnitatea, averea și cărțile îți vor fi salvate. Vei avea parte de funeralii mărețe.

Nu mă voi omorî niciodată, își zise Ovidiu.

— Cea de-a doua variantă presupune un proces public. Vei fi găsit vinovat de conspirație împotriva moralității romane și exilat pe-o insulă grecească oarecare. Îți vor fi confiscate proprietățile și vei pierde totul, mai puțin viața.

Această a doua variantă nu era chiar atât de rea. Nu-i putea lua nimeni moșia de la Sulmona, pe care Cezar însuși i-o garantase străbunicului său după ce luptaseră laolaltă împotriva lui Pompei. Iar exilul nu fusese niciodată pe viață, cu excepția celor câțiva ghinionişti care muriseră pe unde fuseseră trimiși.

— Unde anume, în Grecia?

— Nici să nu te gândești la Grecia! Mai bine te-ai sinucide. Cum îți închipui c-ai putea trăi lipsit de mijloace, de drepturile tale cetățenești, cu cărțile interzise? Dar să-ți spun și care este a treia variantă.

Să scriu iar cine știe ce odă prostească, își zise Ovidiu, dar își stăpâni pornirea de a-și dezvălui previziunea.

— La Pontul Euxin. Nu-ți va lipsi nimic, în afară de Roma însăși.

Ovidiu se simți dintr-odată ca și cum ar fi fost suspendat deasupra unui hău fără fund – nici nu cădea, nici nu zbura.

— Unde la... Pontul Euxin? vru să întrebe, dar vocea lui nu mai avea putere să se și audă.

Augustus trase aer adânc în piept, de parcă ar fi savurat amintiri plăcute:

— Tomis, în fața insulei unde-a fost înmormântat Ahile. Nu există un alt loc mai bun pe fața pământului pentru ca un om să se schimbe. Ar trebui să te simți norocos, nu îngrijorat.

— Mă alungi în afara Imperiului? reuși să îngaimă Ovidiu.

— Oare nu era și ăsta unul dintre multele-ți talente, să treci dincolo de hotare?

Ovidiu ar fi vrut să simtă dispreț în vorbele lui Augustus, ca să-și adune curajul și să-l înfrunte.

— Exilul să fie pentru mine o călătorie de inițiere în sensurile vieții?

— Poate că vei afla suficientă liniște acolo unde te duci, pentru a-ți pune în versuri propria metamorfoză – și Augustus începu să șteargă praful de pe frunze cu mâneca tunicii sale.

Frunzișul fu năpădit brusc de niște raze de soare neașteptate, și o senzație de ploaie verde-aurie, care ar fi căzut din tavan, îl învălui pe Ovidiu. Simbolul reprezentat de arbore, pe care i se păruse mai devreme că-l înțelegea, de-acum se risipise. Nu mai era un arbore al iubirii. Nu mai rămăsese nimic din fecioara metamorfozată, Dafne, care nu se lăsase posedată de Apollo – zeul protector al lui Augustus –, nu mai simboliza castitatea, deși poate că mai explica, totuși, aplecarea neobosită a Împăratului către orice formă de promiscuitate, mai puțin a lui însuși. Laurul semăna cu Augustus: ascuns și fals.

— Cât voi avea de stat acolo?

Orice întrebare era bună, dacă voiai doar să întreții conversația. Oare spusese Împăratul ceva de șapte ani?

— Voi pune să fie suflată cu aur o ramură din acest arbore pentru templul de pe insula Leuce. Să i-o duci marelui preot și să-i transmiți salutări din partea mea.

Laurul se scutură, de parc-ar fi vrut să-l avertizeze pe Ovidiu că orice atitudine cinică l-ar fi putut costa mai mult decât viața.

Acesta lăsa deoparte prudența și făcu înadins un gest teatral, adulmecând mirosul dușmanului său în camera de studiu a Împăratului.

— Ce acuzații mincinoase mi-a mai adus Ibis de astă-dată?

— Nu băga în seamă parfumul acesta.

Augustus devenise nerăbdător, semn că audiența se apropia de sfârșit.

— Nu văd papagalul, zise Ovidiu, uitând orice prudență.

Augustus nu păru nici ofensat, nici surprins de această aluzie la animalul de casă al Corinei, femeia care-i unea pe el, pe Ibis și pe Ovidiu.

— În fine, ai înțeleș! Până la calendele¹ lunii viitoare să-mi spui ce-ai hotărât – și Împăratul se uită direct la Ovidiu pentru prima oară până atunci: Bineînțeleș, dacă nu-ți tai venele între timp.

— Voi fi în continuare publicat la Roma?

— Fără tine prin preajmă, gustul pentru plăceri se va îmbunătăți considerabil. Cu voia zeilor.

— Dar dacă zeii nu există? întrebă Ovidiu.

Nădușeala se văzu sclipind prin părul albit și rărit al lui Augustus.

— Ar face bine să existe.

Și Augustus părăsi încăperea, lăsându-l pe Ovidiu să regrete că nu reușea să creadă că existența oamenilor pe

1. În sistemul roman de măsurare a timpului după ciclul lunar, calendele erau primele zile ale fiecărei luni, la care trebuia ca datornicii să-și achite datoriile (*n. tr.*).

pământ era doar o iluzie și că întâlnirea lui cu Împăratul nu fusese decât un coșmar, un detaliu în marea schemă ne-explicată a lumii. O modalitate de cunoaștere ar fi fost dacă laurul ar fi fost doar o iluzie. Trase aer adânc în piept, se apropie de laur și întinse o mână tremurândă către frunza cea mai apropiată, pregătit sufletește să facă față realității – dacă exista vreuna.

— Ieși afară de-aici! răzni santinela, iar Ovidiu își trase mâna brusc înapoi și ieși în mare grabă.

Nu avea să-l știe niciodată, adevărul.

PARTEA ÎNTÂI
Tomis, un port pe țărmul apusean
al Mării Negre
anul 14 d.Cr.

1. În așteptarea necunoscutului

Ce se auzea nu era bătaia obișnuită la intrarea din față, anunțând venirea generalului Caius Iulius Vestalis. Ovidiu se foi pe locul pe care stătea și se trezi din visatul cu ochii deschiși la realitatea dezagreabilă a propriei grădini din spațele casei.

Banca de piatră fiind mult prea scurtă ca să le permită și lui, și partenerului de la jocul de table să stea în poziția semiculcată obișnuită, se vedea obligat să se uite în ochii vicleni ai celuilalt și, din instinct, știu că trebuia să privească mai atent la tabla de joc. Urme proaspete de sudoare pe tablă dovedeau că Edilul trișase din nou. Jocurile cu zaruri aveau darul de-a scoate întotdeauna la iveală cele mai rele strategii ale aceluia magistrat municipal, dar nu era momentul potrivit pentru o confruntare.

Ovidiu adună cele trei zaruri la loc în punga lor de piele și-i ceru partenerului de joc să repete aruncarea.

— Viața ta la Tomis ar fi fost diferită dacă nu te-aș fi ajutat eu.

Afirmația Edilului conținea un sâmbure de adevăr și, până când generalul Vestalis nu-i aducea iertarea lui Augustus, rolul magistratului putea foarte bine să fie și pe mai departe hotărâtor.

— Ai fost un temnicer bun, zise Ovidiu.

— Oare îți va lipsi ceva de la Tomis?

— Cei șase ani din viață pierduți – și Ovidiu mângâie coama de piatră a capului de leu cu care se termina brațul băncii pe care stătea.

Bine că fiara nu-l putea mușca. Dar dacă generalul nu-l vizita sau, și mai rău, dacă era purtătorul unui alt mesaj?

Dintr-odată deveni conștient de liniștea profundă care se lăsase indubitabil peste grădină și care-l sufoca precum o moarte iminentă. Acum ar fi vrut ca zăngănitul care până atunci îl călcase pe nervi, de vase de bronz ciocnite între ele, să reînceapă, dar, dincolo de meterezele cetății Tomis, ritualurile de purificare ale sărbătorilor Lemuriei din anul acela se terminaseră. Însemna oare că lemurii, fantomele morților care nu-și găseau odihna, fuseseră îmbunați?

O pală de vânt făcu să foșnească una după alta, de-a lungul zidului grădinii, tufele de forșiția, pe urmă ajunse și la liliac, care se scutură de parcă ar fi vrut să-l prevină de primejdie. Sute de clopoței violeți răspândiră în jur parfumul dulceag de primăvară, din păcate amestecat cu izul sărat de alge intrate în putrefacție. Lui Ovidiu nu-i plăcuse niciodată marea, dar pe asta cel puțin, aflată la doar două străzi depărtare, o detesta.

Aceștia să fi fost lemurii? Dacă nu numai că existau cu adevărat, dar nu fuseseră alungați din cetate și acum reveneau ca să-și ia obolul?

Orice dovadă a existenței unei vieți de apoi ar fi însemnat că moartea nu era moarte propriu-zisă și, deci, că viața pe pământ nu era un scop în sine. Atunci ar fi putut și el să fie cu adevărat liber. Soarele dispăru în spatele unui nor chiar în momentul în care ariciul, micul prieten de casă al lui Ovidiu, apăru de sub un tufiș. Ar fi putut fi o coincidență.

În umbra porticului de lemn, lângă intrarea în atriu, singurul sclav al lui Ovidiu, pe nume Spiros, îi privea pe cei doi bărbați cu un zâmbet care în alte părți ale lumii l-ar fi costat viața.

— În loc să caști gura, mai bine adu-ne vin! îi spuse Ovidiu și zvârli zarurile cu o mișcare amplă a brațului.

Zarurile arătau șase. Punctele supreme!

— Sunt eu singurul din toată cetatea Tomisului care te bănuiește a fi un vrăjitor deghizat, capabil să transforme obiectele după bunul său plac? întrebă Edilul, declarându-se învins.

Ești cel mai puțin ignorant dintre toți, își spuse Ovidiu în sinea lui, uitându-se la celălalt, care încă mai căuta să explice norocul partenerului său de la jocul de table și arătă spre cele câteva statui năpădite de mușchi, care stăteau proțapite pe un pedestal contopit cu zidul grădinii.

— Aștia sunt larii tăi?

— Când îmi sosește iertarea, ți-i dau ție, zise Ovidiu.

— Pe sclav îl vreau.

— Nu e de vânzare.

— Vrei să jucăm pe el?

— Dacă-l câștig tot eu?

Bătăile de la ușa din față răsunară până în grădină. Casa parcă prinse viață dintr-odată. Pentru prima oară, Ovidiu își vedea toți cei patru slujitori viermuind în toate direcțiile în același timp. Această pantomimă îl făcu să râdă, cu toate că nodul pe care-l simțea în gât – nu reușea nicicum să scape de el – parcă i se mări brusc.

— Generalul! răcni Spiros. Nimeni din Tomis nu bate la ușă cum bat romanii, cu piciorul!

Până s-apuce Ovidiu să-l roage pe Edil să plece, magistratul îi spuse, fără urmă de ironie în glas:

— Trebuie neapărat să-i prezint generalului scuzele mele.

Să fi fost și asta o capcană de care trebuia să se ferească? se întrebă Ovidiu. Cu două ierni în urmă, când barbarii lansaseră un atac de anvergură peste Danubiul înghețat și năvăliseră în Sciția Mică, regiunea în care se afla și cetatea Tomisului, generalul Vestalis, pe atunci doar prim-centurion, îi respinsese pe invadatori înapoi peste fluviu. Tomisul nu se învrednicise să-i recunoască public meritele. Grecii aveau o memorie selectivă, spre deosebire de romani, după cum Ovidiu știa prea bine.

— Te bagi în tot și-n toate!

— Prezența ta la Tomis chiar mă privește. Fii generos! În cel mult o lună, ai scăpat de-aici.

Cum avea să-l primească Roma înapoi? Lui Ovidiu i se părea că era strangulat dinăuntru. Se ciupi de bărbie, ca să-și provoace o durere care să-i dea un sentiment de siguranță. Era încă viu, și presiunea din coșul pieptului se risipi suficient de mult cât să se ridice și să meargă în camera lui de lucru.

De îndată ce Ovidiu se făcu nevăzut, Spiros părăsi umbra porticului și se apropie.

— Nu-mi vine a crede că te-ai gândit să pui pariu pe mine, îi spuse el Edilului.

— Chiar a venit generalul? întrebă acesta.

— Ți-am spus că nu vreau să fiu sclavul tău! Nu vreau să rămân la Tomis. Vreau să fiu liber!

— Dar te iubesc!

2. Praf portocaliu pentru orișice

În semiobscuritatea camerei de studiu, cele câteva raze care pătrundeau prin crăpăturile obloanelor transformau particulele de praf în mii de viermișori minusculi de lumină și-i aminteau lui Ovidiu că miracolele chiar existau – și că moartea nu se număra printre ele.

Generalul putea să mai aștepte. Hotărî să-și facă mai întâi tratamentul preferat împotriva oricărei stări proaste – avea pentru asta un săculeț de piele plin cu un praf portocaliu, amar și înecăcios. Spre deosebire de orice alte mixturi, praful acesta nu dăduse greș niciodată. Ovidiu își vârî limba în săculeț și, cu dexteritatea unei șopârle, își umplu gura cu substanța eliberatoare. Într-un târziu, când senzația de căldură i se răspândi în tot corpul, știu că iarăși era salvat.

Cuprins

Prolog.	5
-----------------	---

PARTEA ÎNTÂI

Tomis, un port pe țărmul apusean al Mării Negre

1. În așteptarea necunoscutului.	13
2. Praf portocaliu pentru orișice	16
3. Prețul libertății: înalta trădare.	20
4. Țineți-l pe Ovidiu în viață!	26
5. Aceeași otravă, alte cantități	31
6. Viața, de neînchipuit fără protector	35
7. Nicăieri oamenii nu sunt ce par a fi	38
8. A ști nu-i totuna cu a înțelege.	43
9. Țap ispășitor din proprie inițiativă	45
10. Când nimeni nu poate câștiga	55
11. Cum să scapi de-o realitate neplăcută	57
12. Să înveți să renunți	64
13. Încercarea norocului	68
14. Absent la testul eternității	71
15. Vălul dreptății ridicat	77
16. Sprijinul familiei.	82
17. Să mori de multe ori.	85
18. Libertatea în plăcere	89
19. Scrisul ca vehicul	92
20. Față în față cu temerile	93
21. Ce crâng?	96
22. Rămas-bun fiului	102
23. Vinul, prieten de nădejde	110
24. O propunere pe care nu poți decât s-o refuzi	115

25. Politică de provincie	120
26. O nouă distribuție în bătălia zeilor	121
27. Când se lasă întunericul	125
28. Etatea se întâlnește cu tinerețea.	130
29. Cum iubesc prințesele.	133
30. Un Sisif spiritual.	135
31. Gelozie	138
32. Soldatul, poetul și băieții	140
33. Mesagerul morții	143
34. Ajutor nedorit.	145
35. Cel dintâi poem ovidian în limba getică	151
36. Alungat din exil	156

PARTEA A DOUA

Okeanos, marele fluviu al Nordului

1. La marginea lumii cunoscute	163
2. Experiența libertății	168
3. Răscrucea	174
4. Doi oboli	178
5. Pregătiri de Samhain.	181
6. Traversarea	187
7. Un avanpost hiperboreu	193
8. Pregătirea unui țap ispășitor	198
9. Ibis. Pasărea	204
10. Adunarea	210
11. Fumul eleusin.	212
12. Coliba sacră	214
13. Sfârșitul sinelui celui vechi	216
14. Focul urmează apei	218
15. Corabia numită <i>Argo</i>	220
16. Fuga ratată	223
17. Despre învățatură	226
18. Sub punte	232
19. Forța negării	237
20. Regele Daciei	241

21. Scurtătura peste munți	247
22. Porțile de Fier	253
23. La Herculaneum	257
24. Fugarul	263
25. Prizonieri	265
26. Vestalis	268
27. Treptele care duc la Roma	272

PARTEA A TREIA
La Roma, în sfârșit!

1. Mai-marele spionilor	281
2. Nelegiuitul	287
3. Seianus	292
4. Condamnarea la viață	297
5. Prietenul Cotta	302
6. Descoperirea Romei	313
7. În căutarea continuității	322
8. Editorul	330
9. Hai cu Saturnaliile!	337
10. Locul în care toate se învață	351
11. Tripla Zeiță-Mamă	358
12. Femeile din viața lui	367
13. Comploturile	375
14. Ceața romană	380
15. Drumul spre casă	387
16. Salvarea iulienilor	395
17. Să știi mai multe decât un preot	398
18. Celălalt fiu al lui Ibis	403
19. Corina	408
20. Oglinda	414
21. Arta libertății	421
 În loc de epilog	 433
 Mulțumiri	 435